

Offentlig eierskap og effektivitet

Produktivitetskommisjonen 16. juni 2014
Innlegg ved administrerende direktør Olaug Svarva

Problemstilling

- Hemmer det offentliges dominerende eierrolle produktivetsveksten i norsk økonomi?
 - Passiv eierrolle, administrasjonsstyrte selskaper
 - Ikke-kommersielle føringer på virksomhetens drift
 - Mindre rom for konkurranse fra andre private aktører
 - Mindre direkteinvesteringer og teknologioverføring fra private aktører, herunder utenlandske

- Kan det offentliges eierskap stimulere produktivetsveksten, og i så fall hvordan?
 - Tilførsel av egenkapital til verdiskapende vekst
 - Stabilitet i strategiske spørsmål
 - Langsiktighet

Tema

- Offentlig eierskap i norsk næringsliv - en oversikt
- Heleide virksomheter - hvordan være en god eier?
- Staten som dominerende eier på Oslo Børs
- Forbedringspunkter

Statlig eierskap i norsk næringsliv*

Selskaper med forretningsmessige mål

- Argentum Fondsinvesteringer AS
- Baneservice AS
- Cermaq ASA
- Entra Holding AS
- Flytoget AS
- Mesta AS
- Norsk Eiendomsinformasjon AS
- SAS AB
- Veterinærmedisinsk Oppdragssenter AS

Selskaper med forretningsmessige mål og nasjonal forankring av hovedkontor

- Aker Kværner Holding AS
- DNB ASA
- Kongsberg Gruppen ASA
- Nammo AS
- Norsk Hydro ASA
- Statoil ASA
- Telenor ASA
- Yara International ASA

Selskaper med forretningsmessige mål og andre spesifikt definerte mål

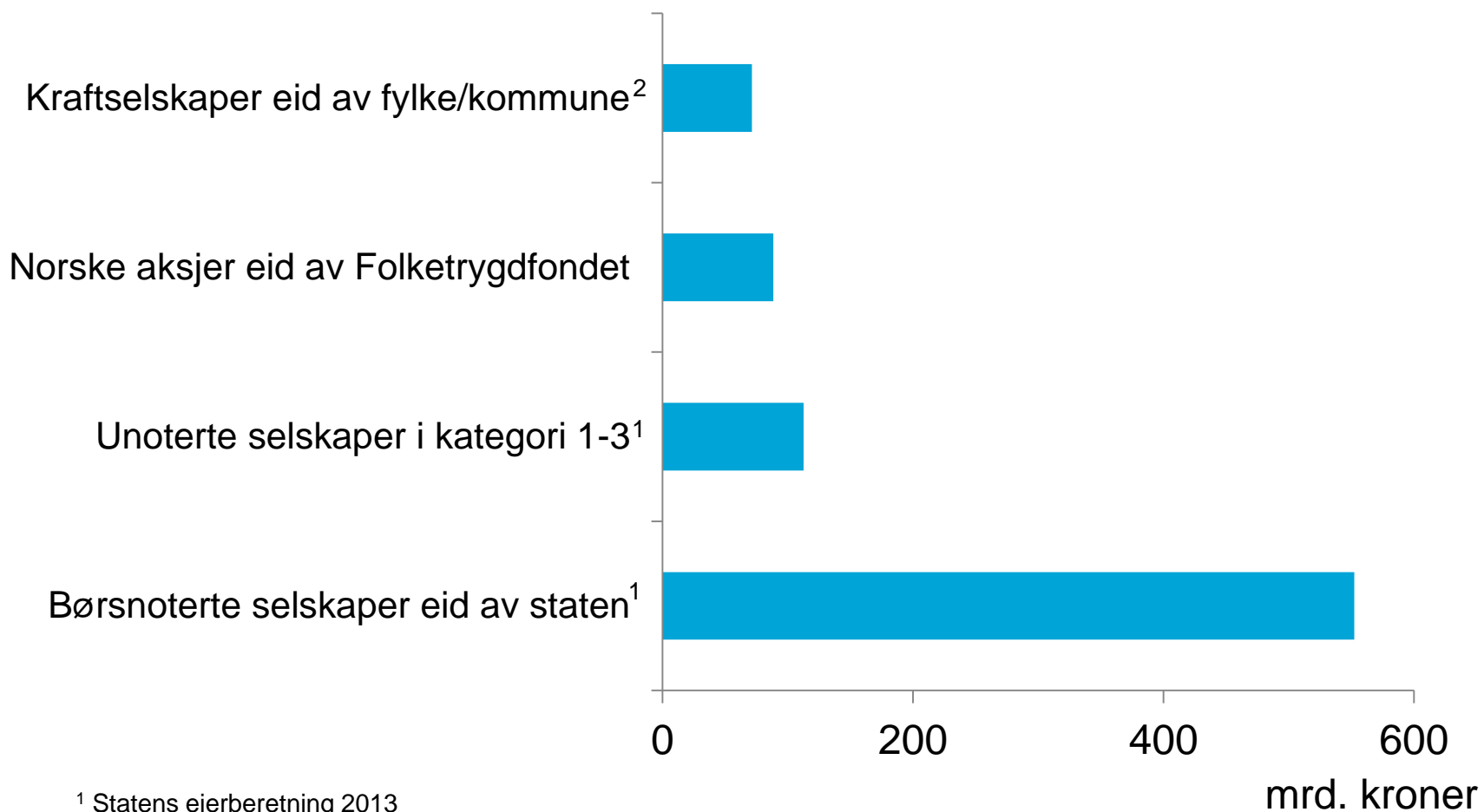
- Aerospace Industrial Maintenance Norway SF
- Eksportfinans ASA
- Electronic Chart Centre AS
- Investinor AS
- Kommunalbanken AS
- NSB AS
- Posten Norge AS
- Statkraft SF
- Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Selskaper med sektorpolitiske mål

- Andøya Space Center AS
- Avinor AS
- Bjørnøen AS
- Eksportkreditt Norge AS
- Enova SF
- Gassco AS
- Gassnova SF
- Innovasjon Norge
- Kings Bay AS
- Nofima AS
- Norfund
- Norges sjømatråd AS
- Norsk Helsenett SF
- Norsk rikskringkasting AS
- Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
- Norsk Tipping AS
- Petoro AS
- Simula Research Laboratory AS
- SIVA - Selskapet for industrivekst SF
- Space Norway AS
- Statnett SF
- Statskog SF
- UNINETT AS
- Universitetssenteret på Svalbard AS
- AS Vinmonopolet

* Kilde: Statens eierberetning 2013, ikke inkludert Folketrygdfondet

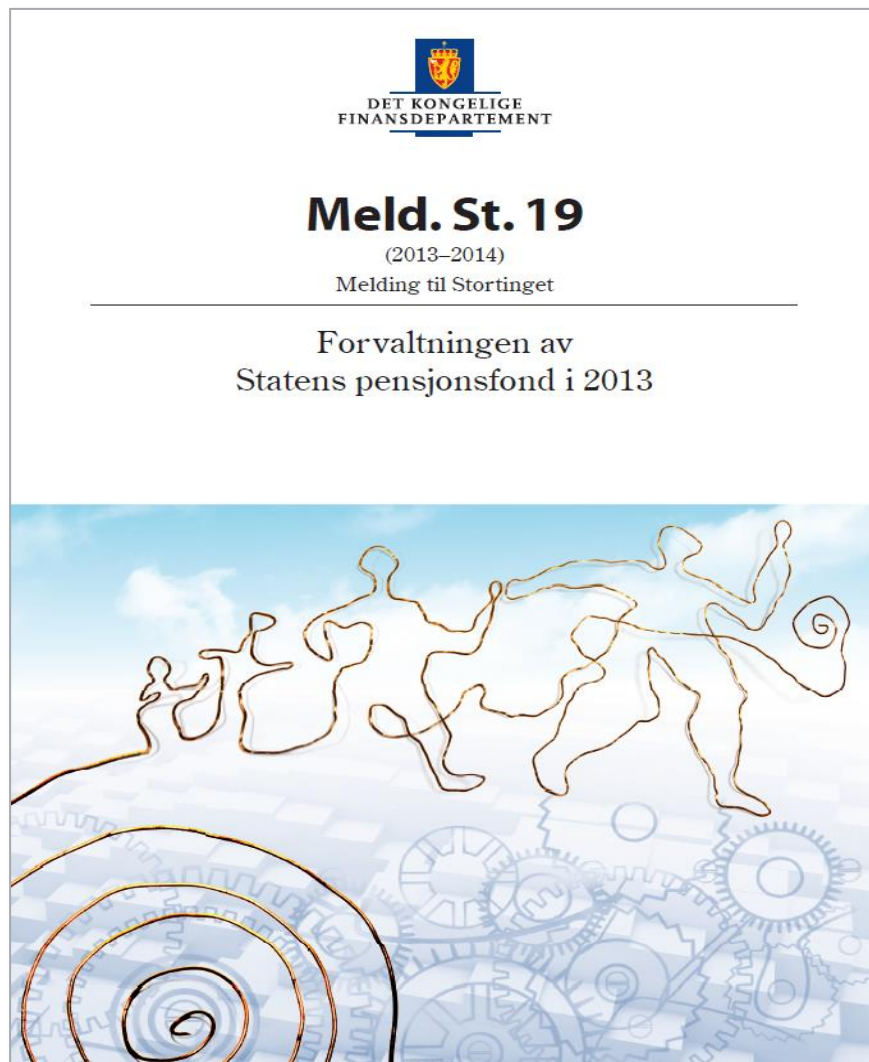
Offentlig eierskap i norsk næringsliv

¹ Statens eierberetning 2013

² Sparebank1 Markets, som anslår verdien på samlet egenkapital i norsk kraftsektor til å være 244 mrd. kroner

Eierskap gjennom Statens pensjonsfond

- Utland - 5 110 mrd kroner, forvaltes av Norges Bank
- Norge - 172 mrd kroner, forvaltes av Folketrygdfondet

Hvorfor er resultatene så varierende?

Kilde: Dagens Næringsliv 11.04.2014

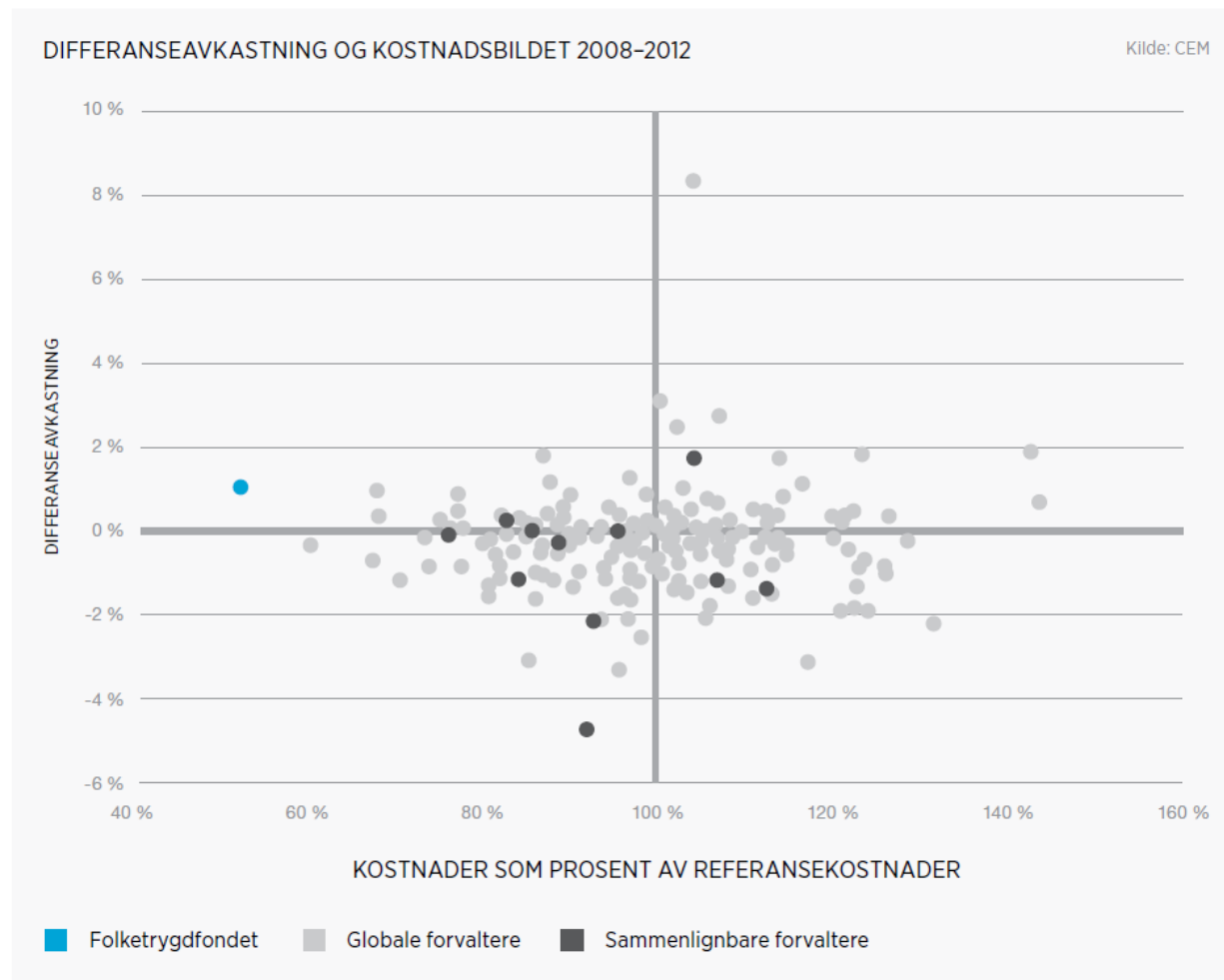

Kilde: Dagens Næringsliv 20.09.2013

Hva karakteriserer en god eier?

- Tydelig mandat og målsetting
 - Evne til å prioritere
 - Unngå konflikt mellom målsettinger
 - Langsiktighet og forutsigbarhet
- Effektiv rolle- og ansvarsdeling
 - Armlengdes avstand og delegering
- Tilstrekkelig med ressurser og kompetanse
 - Budsjetten og kapital
 - Rammesvilkår og gode styrer
- God oppfølging og kontroll
 - Krevende
 - Benchmarking

Eksempel på eiers oppfølging av Statens pensjonsfond

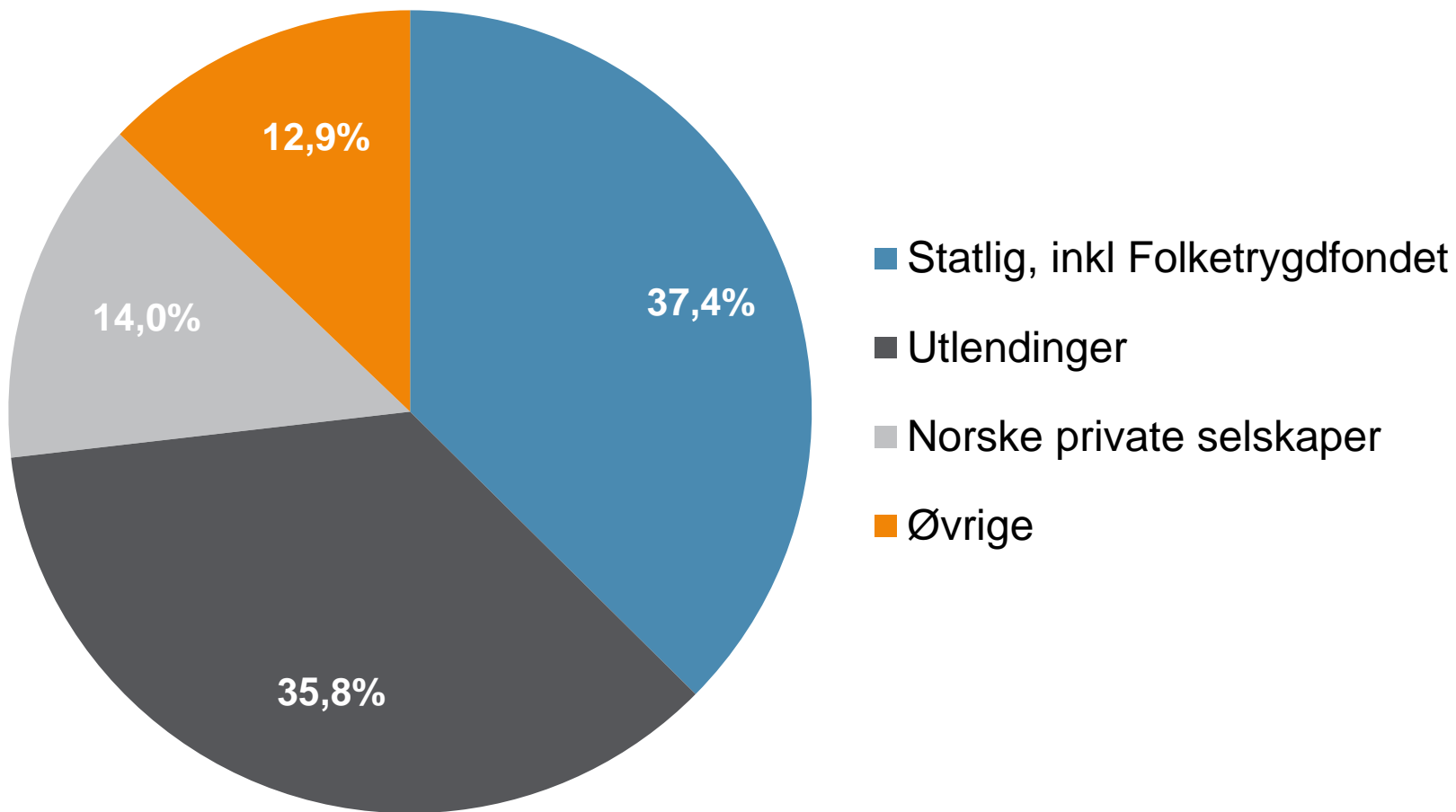
Kilde: CEM Benchmarking

Heleide virksomheter - forbedringspunkter

- Utvikle eierrollen
- Utvikle beste praksis for eierstyring av heleide virksomheter
- Sikre god oppfølging av eierskapet
- Effektivisering av kraftsektoren

- Vurdere børsnotering i enkelte tilfeller

Staten dominerende eier på Oslo Børs

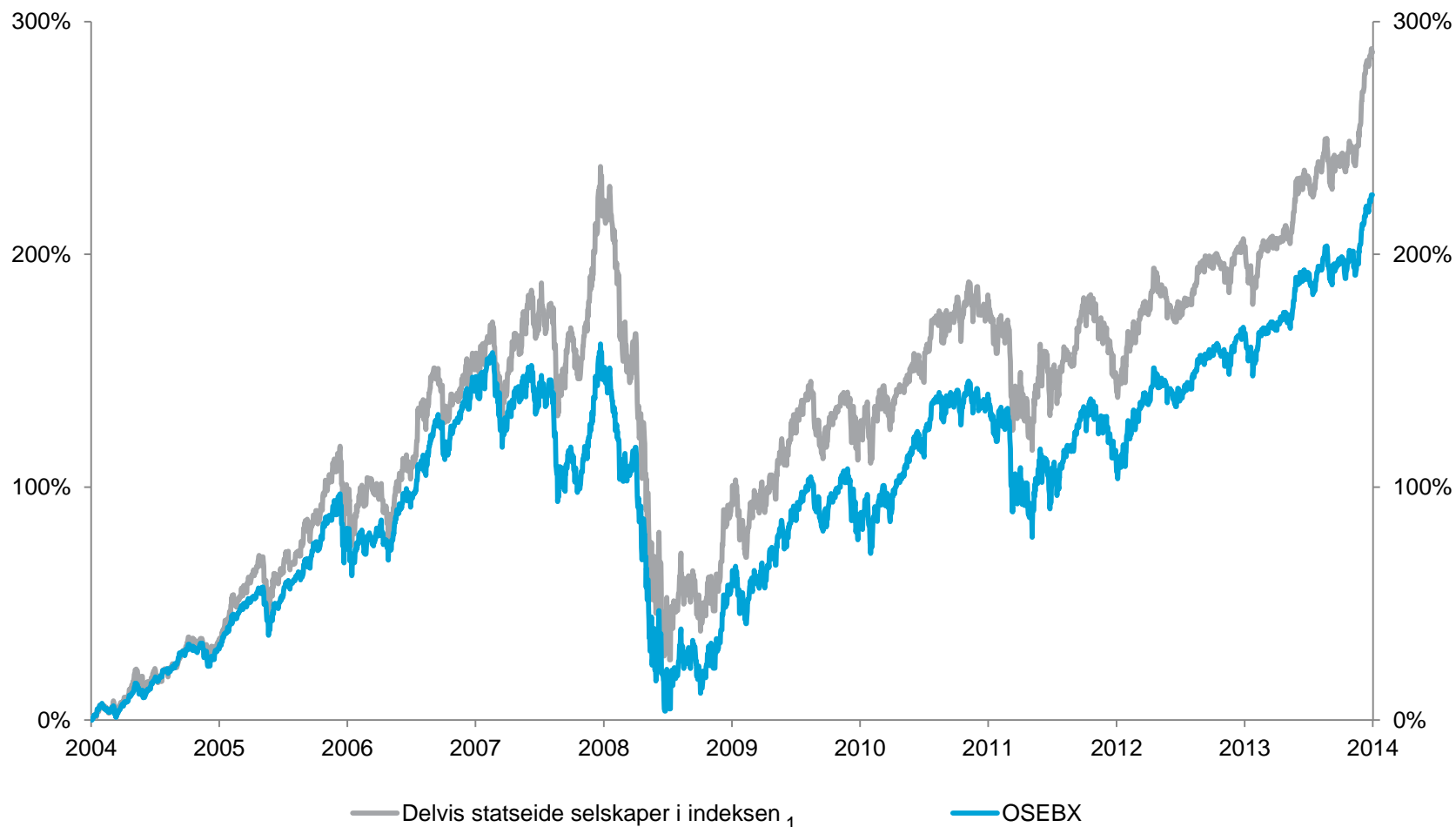

Staten som dominerende eier på Oslo Børs

Problemstillinger:

- Er statens dominerende eierrolle produktivitetshemmende?
- Er staten en god eier?
- Vil børsnotering av heleide selskaper bidra til økt produktivitet?
- Vil generelt (prorata) nedsalg av statens aksjer bidra til økt produktivitet?

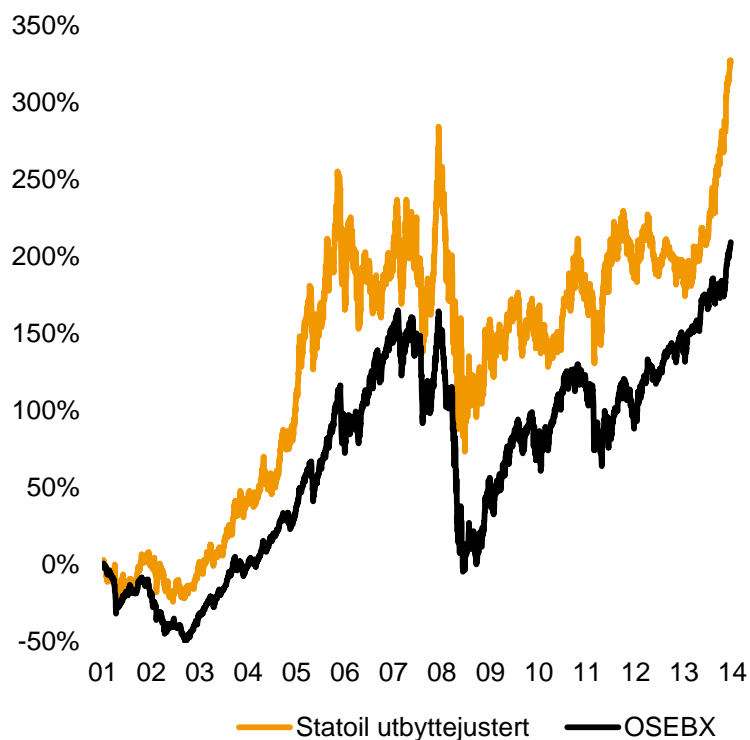
Avkastning Oslo Børs siste 10 år

1: Aker Solution, Cermaq, DNB, Kongsberg Gruppen, Norsk Hydro, Statoil, Telenor og Yara

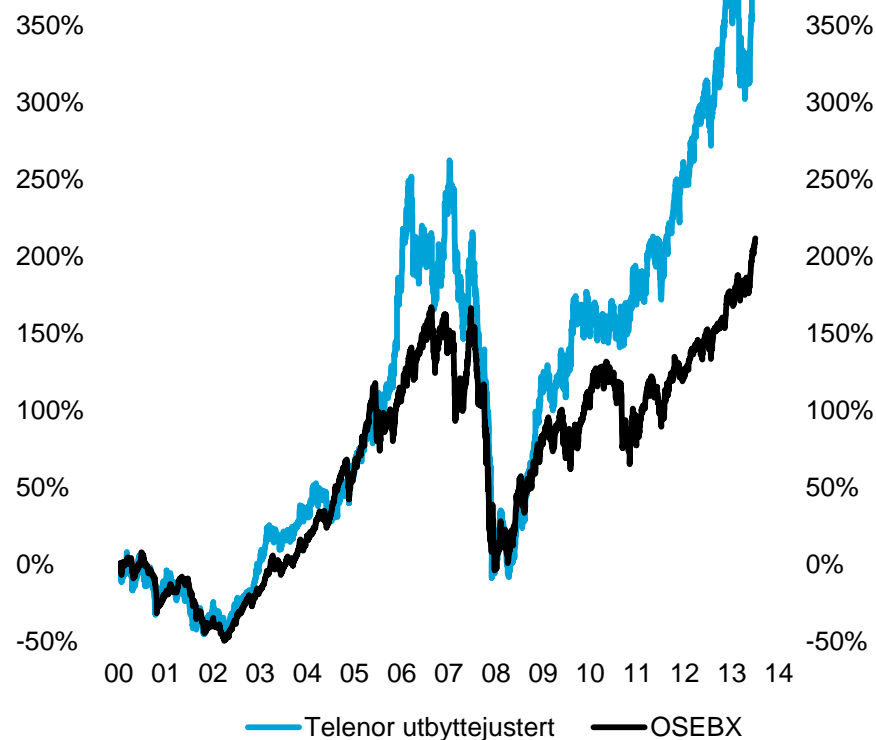
Akkumulert avkastning siden børsintroduksjon

Statoil børsnotert 2001

Årlig avkastning Statoil: 11,7 %

Telenor børsnotert 2000

Årlig avkastning Telenor: 12,5 %

Fordeler

- Å børsnotere heleide statlige selskaper gjør at de utsettes for aksjemarkedets disiplinerende effekt
 - Krav til finansielle mål, kapitaleffektivitet
 - Krav til risikostyring og transparens
 - Styrker statens utøvelse av eierrollen
 - Styrker selskapenes styre, administrasjon og drift

- Statlig eierskap i børsnoterte selskaper kan ha positive sider
 - Sikre nasjonale interesser, for eksempel ved å ha sentrale i selskapsfunksjoner i Norge
 - Gi mer langsiktig perspektiv på driften (motvirke tendens til kortsiktighet fra privat sektor) ref. Kay review of UK equity markets and long term decision making 2012
 - Kan virke motsyklisk og stabiliserende på finansmarkedene og økonomien

Utfordringer

- Staten er også regulator og har ansvar for strukturpolitikk
- Staten har flere eiermiljøer
- Statsråden har det konstitusjonelle ansvaret, legger begrensinger/føringer på eierskapsutøvelsen som gjør at den vil avvike fra en privat eier
 - "fraskriver" seg eierrettigheter ift private
 - sitter ikke i styre eller bedriftsforsamling, men i valgkomité
 - gir mer krevende beslutningsprosesser når saker skal forankres hos største eier
 - kan føre til motsetning mellom politikk og butikk
 - må tolke beste praksis eierskapsutøvelse "strengt", likebehandling aksjonærer viktig for å unngå "statsrabatt"

Mulige tiltak

Krevende å finne riktig "dosering" på graden av aktivt eierskap. Mulige tiltak for å gi økt fleksibilitet for de som følger opp eierskapet:

- "Policies vs politics": Eierfokus på prinsipielle spørsmål, ikke enkeltsaker
- Riktig balanse mellom politikk og butikk
- Delegering av fullmakter fra politisk ledelse til de som utøver eierskapet
- Bør staten bli tydeligere på forventninger til strategiske spørsmål?
- Organisering av eierrollen: Finland har etablert egen virksomhet (utenfor departementet) som følger opp statlig eierskap, men ønsker vi en slik løsning i Norge?

Momenter ved nedsalg

- Bevisst forhold til hva som ønskes oppnådd med nedsalg/utvanning
 - Kapital
 - Bedre eierstruktur, konsekvenser for strukturelle endringer i en sektor
 - Bidra til strategisk utvikling, målrettet bruk av eierandel
- Generelt (prorata) delvis nedsalg vil ikke nødvendigvis gi bedre eierstruktur
 - Begrenset med finansielle og industrielle eiermiljøer i Norge, vil sannsynligvis øke andelen utenlandske finansielle investorer
 - Staten vil fortsatt være dominerende eier, ingen endring i styringsstrukturen
 - Men vil kunne øke likviditet og interesse

Produktivitetsfremmende tiltak

- Utvikle eierrollen og beste praksis for eierstyring i heleide virksomheter
- Se på muligheten for å gi større fullmakter til de som utøver eierskapet
- Bruk eierandelene aktivt for å bidra til gode strategiske løsninger for selskapene og strukturelle endringer i en sektor
- Børsnoterte heleide virksomheter kan være verdiskapende

Folketrygdfondet skaper verdier for fellesskapet

